

Хоч лопатою горни

Значення: дуже багато.

Синоніми: як оселедців у бочці; кури не клюють; як бджіл у вулику; хоч греблю гати; лопатою можна горнути; як бджіл повесні.

Антоніми: як кіт наплакав; із заячий хвіст; із горобину душу; з наперсток; крапля в морі.

Т.М.П

Від А до Я

Значення: від початку до кінця.

Синоніми: від аза до їжиці; від альфи до омеги.

Т.М.П

Через пень колоду

Значення: робити щось неякісно.

Синоніми: стук-грюк аби з рук; тяп-ляп.

Антоніми: комар носа не підточить; голки не підточиш.

Т.М.П

Передати куті меду

Значення: перестаратися.

Синоніми: узяти через край; перегнути палку.

Т.М.П

Баба на двозе воружила

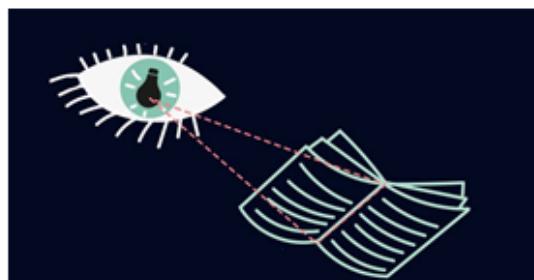

Значення: невідомо, чи здійсниться щось, чи ні.

Синоніми: вилами писано.

Т.М.П

Хоч в око стрель

Значення: дуже темно.

Синоніми: хоч око виколи; хоч оком світи.

Антоніми: хоч голки збирай.

Т.М.П

Наче камінь давить

Значення: про душевний неспокій, тягар.

Синоніми: як камінь ліг на душу; наче хто камінь на душу навернув; носити камінь за пазухою; тягар на серці; серце не на місці; серце рветься.

Антоніми: камінь скотився з душі; аж вага з грудей спала; відлягло від серця; як гора з плечей спала.

Т.М.П

Не падати духом

Значення: не втрачати надії.

Синоніми: підноситися духом; бити лихом об землю; хвіст бубликом; тримати хвіст трубою.

Антоніми: опустити руки; занепасти духом.

Т.М.П

Аж горить під руками

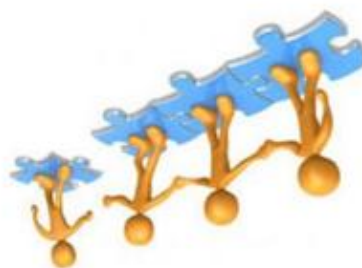
Значення: швидко щось робити.

Синоніми: аж кипить у руках; як горіхи лущити; як заведений.

Антоніми: як мерзле горить; як мокре горить.

Т.М.П

Плентатися у хвості

Значення: відставати.

Синоніми: пасти задніх.

Антоніми: тримати пальму першості; задавати тон; ходити в лідерах.

Т.М.П

З усіх ніг

Значення: швидко мчати.

Синоніми: дати драла; як стріла; семимильними кроками; аж у вухах вітер свистить; на всіх парах; землі під ногами не чути; на всіх парах.

Антоніми: плентатися у хвості; ледве ноги пересувати.

Т.М.П

Мухи не зачепить

Значення: безвільна, спокійна людина.

Синоніми: хоч проти шерсті гладь.

Антоніми: пальця в рот не клади.

Т.М.П

бути на своєму небі

Значення: бути щасливим.

Синоніми: спіймати золоту рибку; тримати за хвіст жар-птицю; родитися під щасливою зіркою.

Антоніми: мов у воду опущений; сам не свій; як чорна хмара.

Т.М.П

як вітром здуло

Значення: несподівано зникнути.

Синоніми: як водою змило; як корова язиком злизала; не було і духу, і сліду; мокре місце залишилося.

Антоніми: як із неба впасти; як грім серед ясного неба; мов сніг на голову.

Т.М.П

зі шкурки витягти

Значення: старатися з усіх сил, докладати максимум зусиль для досягнення мети.

Синоніми: з усіх сил.

Антоніми: аби день до вечора.

Т.М.П

аж за живіт братися

Значення: реготати.

Синоніми: аж за кольки бере; падати зі сміху; шкірити зуби.

Антоніми: сміятися на кутні; умиватися сльозами; розсипати кислиці; пускати сльози.

Т.М.П

Кіт наплакав

Значення: мало.

Синоніми: котові на сльози нема; із заячий хвіст; на заячий скік; на макове зернятко; крапля в морі.

Антоніми: кури не клюють; лопатою горни; аж кишить; як піску морського; як цвіту в городі.

Т.М.П

Розбити глек

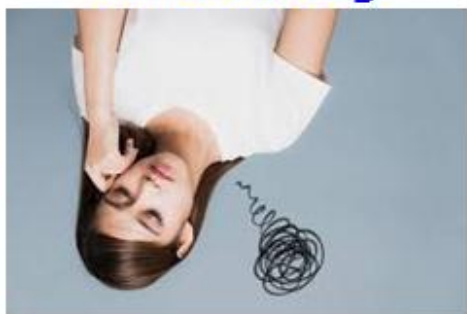
Значення: посваритися.

Синоніми: побити горшки; кішка між ними пробігла.

Антонім: викурити трубку миру.

Т.М.П

Лити душу

Значення: завдавати болю, викликати занепокоєння.

Синоніми: перевертати душу; каменем лягти на душу.

Антоніми: ожити душею; зняти камінь з душі.

Т.М.П

Знімати стружку

Значення: лаяти, критикувати.

Синоніми: давати перцю; накручувати хвоста; чистити на всі боки; давати прочухана.

Антоніми: підносити до неба; співати дифірамби; кадити фіміам.

Т.М.П

Пройти крим, і Рим, і мідні труби

Значення: багато чого вже знати, звідати в житті.

Синоніми: собаку з'їсти; побувати в бувальцях; пройти сито й решето; пройти крізь вогонь і воду; знати, де раки зимують.

Антоніми: не бачити смаленого вовка; не бачити смаленої сови; молоде й зелене; порошу не нюхати; мало пасок з'їсти.

Т.М.П

Одного поля ягода

Значення: подібні, однакові.

Синоніми: яке їхало, таке й здибало; обоє рябове; одним ликом шиті.

Антоніми: не з нашої парафії; не нашого поля ягода.

Т.М.П

Хоч у рамку вправ

Значення: дуже гарний.

Синоніми: хоч картину (ікону) малюй; любо оком глянути; як намальований; очей не відвести; хоч з лица воду пий.

Антоніми: аж глянути гидко; мов з хреста знятий.

Т.М.П

Жижки трясяться

Значення: боятися.

Синоніми: волосся стає дибом; кров холодне; наче комашня попід шкурою бігає; душа в п'яти ховається; мороз іде спиною; холодне душа.

Т.М.П

Давати горобцям дулі

Значення: ходити без діла, байдикувати.

Синоніми: баглаї годувати; клеїти дурня; бити байдики; ловити гави; лежати лежнем; посиденьки справляти; справляти сім неділь на тиждень; ганяти вітер по вулицях, бити бомки.

Антоніми: обливатися потом; ламати хребта; гнути спину; рвати жили.

Т.М.П

Із дощу та під ринву

Значення: з однієї неприємності потрапити в іншу, ще більшу.

Синоніми: із вогню та в полум'я; тікав від диму, та впав у вогонь; із калюжі та в болото; утікав від вовка, та натрапив на ведмедя.

Т.М.П

Сміятися на куті

Значення: плакати.

Синоніми: умиватися слізьми.

Антоніми: хихоньки та хахоньки; заводити смішки; заходитися сміхом; скалити зуби; сушити зуби; продавати зуби.

Т.М.П

Дерти голову

Значення: триматися гордовито.

Синоніми: задирати носа; губу копити; дерти кирпич; напускати пихи; високо нести голову.

Антоніми: гнути шию; лизати руки; скакати на задніх лапах; ламати шапку.

Т.М.П

Дрижаки пробирать

Значення: хто-небудь змерз, труситься від холоду, страху.

Синоніми: зуб на зуб не попадає; мороз проймає; до самих кісток; їсти дрижаки; вибивати зубами чечітку.

Антоніми: кидає в жар; потом обливає.

Т.М.П

Душа в душу

Значення: дружно, у злагоді.

Синоніми: водою не розлити; в одну дудку грати; в один голос; єдиним фронтом.

Антоніми: як кіт з собакою.

Т.М.П

Задурити голову

Значення: приховувати істину.

Синоніми: замилювати очі; замазати очі; заговорити зуби; пустити в очі туману.

Антоніми: відкрити очі.

Т.М.П

Хто в ліс, хто по дрова

Значення: діяти по-різному, незгуртовано.

Синоніми: хто в луг, а хто в плуг.

Антоніми: грати в одну дудку; співати в один голос.

Т.М.П

Ніде голкою ткнути

Значення: мало місця, тісно.

Синоніми: ніде курці клюнути; ніде пальцем просунути; ногою ступити ніде; курці ступити ніде; яблуку ніде впасти; курки ніде випустити.

Антоніми: на воловій шкурі не списати; хоч греблю гати.

Т.М.П

Велике цабе

Значення: про поважну особу, що має суспільну вагу.

Синоніми: птах високого польоту; знатна птиця; велика цяця; велика пані; велика риба.

Антоніми: невелике цабе; невелика птиця; невелика цяця; невелика пані; птах низького польоту.

Т.М.П

У свою шкуру не потовпитися

Значення: дуже товстий.

Синоніми: і конем не об'їдеш; трохи не лусне; ні обійти, ні об'їхати.

Антоніми: шкіра та кості; аж ребра світяться; живіт присох до спини; ходячий мрець; мов жердина.

Т.М.П

У тридів'ятому царстві

Значення: далеко.

Синоніми: куди ворон кісток не заносить; у чорта на болоті; де козам роги правлять; де Макар телят не пас.

Антоніми: рукою подати; перед носом; не за горами; палицею кинути.

Т.М.П

Біскип пускати

Значення: загравати, залищатися.

Синоніми: грати очима; прясти очима; підбивати клинці; стріляти очима.

Антоніми: відводити зір.

Т.М.П

Пустити шпильку

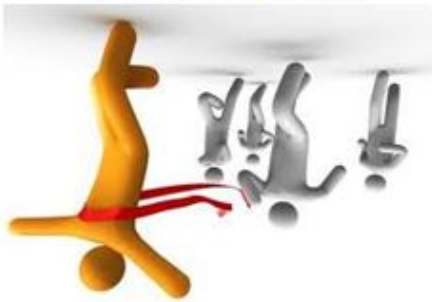
Значення: насміхатися, зробити дошкульне зауваження.

Синоніми: ужалити язиком; брати на кпини; заганяти голки.

Антоніми: маслом мастити; кадити феміам; мазати медом по губах.

Т.М.П

Бути на коні

Значення: мати успіх.

Синоніми: пальма першості; кум королю.

Антоніми: пасти задніх; зазнати фіаско; терпіти крах; із тріском провалитися; бути під конем.

Т.М.П

В одну дудку грати

Значення: діяти одноставно.

Синоніми: в один голос.

Антоніми: пливти проти течії; хто в луг, а хто в плуг; один в ліс, а інший по дрова.

Т.М.П

Годувати жданками

Значення: обіцяти, але не виконувати.
Синоніми: за ніс водити; голову дурити.
Антоніми: тримати слово.

Т.М.П

Аж горить під руками

Значення: робити щось швидко.
Синоніми: аж кипить у руках.
Антоніми: як мокре горить; як мерзле горить.

Т.М.П

На сьомому небі

Значення: веселий, задоволений.
Синоніми: наче на світ народився; землі не чує під собою; аж танцює.
Антоніми: як водою облитий; як у воді намочений; мов у воду опущений; сам не свій; як чорна хмара.

Т.М.П

Ані телень

Значення: мовчати.
Синоніми: ні слова з вуст; ні пари з вуст; мов у рот води набрати.
Антоніми: вести мову; заводити мову.

Т.М.П

Перелювати з порожнього в порожнє

Значення: говорити щось незначне, несерйозне, пусте.

Синоніми: теревені правити; ляпати язиком; чесати язика; точити баяндраси; боби розводити; заливати гусара; байки розповідати, мозолити свій язик.

Т.М.П

Змісти з лиця землі

Значення: знищити.

Синоніми: змішати із землею; стерти в порошок.

Антоніми: за спиною стояти (підтримувати).

Т.М.П

Закрутити веремію

Значення: наробити крику.

Синоніми: здійснити гвалт.

Антоніми: ані тельнь; ні пари з вуст.

Т.М.П

Піддавати жару у волю

Значення: підсилювати суперечку.

Синоніми: підкласти хмизу в багаття.

Антоніми: згладжувати гострі кути.

Т.М.П

Без сьомої клепки в голові

Значення: дурний.

Синоніми: не всі вдома; не вистачає клепок; наче мішком з-за рогу вдарений; мати порожню макітру; без сьомої клепки у тім'ї; у голові й на зяб не орано; порошу не вигадас.

Антоніми: мати розум в голові; мати голову на плечах; не в тім'я битий; наче всі розуми поїв.

Т.М.П

Бик на вухо ратицею наступив

Значення: про відсутність музикального слуху.

Синоніми: ведмідь на вухо наступив; слон на вухо наступив

Антоніми: мати слух.

Т.М.П

Через вулицю бондар

Значення: дуже далекий або зовсім ніякий родич.

Синоніми: через дорогу навприсядки; десята вода на киселі; нашому тинові двоюрідний пліт.

Т.М.П

Стріляний горобець

Значення: досвідчений.

Синоніми: старий вовк; стріляна птиця; битий жак; битий жук.

Антоніми: жовтодзьобе горобеня.

Т.М.П

Бити лихом об землю

Значення: залишатися оптимістом.

Синоніми: держати хвіст бубликом; тримати хвіст трубою; піднятися духом.

Антоніми: опустити крила; опустити руки; занепасти духом.

Т.М.П

Великий аж до неба

Значення: про високу людину.

Синоніми: верства келебердянська; через хату перехилиться; підпирає плечима (головою) стелю.

Антоніми: від горшка два вершки; вершкового зросту; як макове зерно.

Т.М.П

Виходити сухим із води

Значення: знайти вихід із складної ситуації, уникнути покарання.

Синоніми: вискочити на суше.

Антоніми: попасти в павутину; попасти в капкан; попасти в тенета; опинитися в лабетах.

Т.М.П

Віддати чортові душу

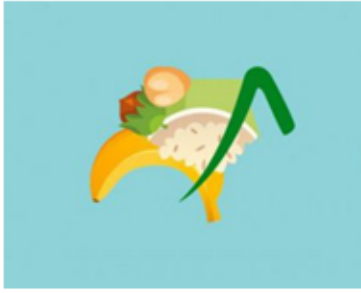
Значення: померти.

Синоніми: відкинути ноги; заснути навіки; витягнутися вздовж лави; переставитися на той світ; винести вперед ногами; спочити в Бозі.

Антоніми: з'явитися на світ.

Т.М.П

Ужикнути в рот

Значення: щось з'їсти.

Синоніми: кинути на зуб.

Антоніми: рісочки в роті не було; крихти в роті не мати; і горобець у роті не наслідив.

Т.М.П

Ускочити в халепу

Значення: обмежити комусь свободу дій.

Синоніми: як муха в окріп; як муха в мед; ускочити вище халев; попасти на слизьке; влипнути в історію.

Антоніми: викрутитися з халепи.

Т.М.П

Влучити в саме око

Значення: зробити щось до ладу, не помилитися.

Синоніми: влучити в саму точку; потрапити в ціль; попасти в масть.

Антоніми: дати маху.

Т.М.П

Ворочає мільйонами

Значення: багатий.

Синоніми: не порожня кишеня; повний гаманець; розвів мільйони.

Антоніми: як церковна миша; ні за плечима ні перед очима; і в скрині пусто, і в кишені не густо; з голими руками; вітер у кишенях свистить.

Т.М.П

Трубити в кулак

Значення: жити в нестатках, злиднях.

Синоніми: перебиватися з хліба на воду; годувати злидні; жити на воді та біді; сухий хліб їсти.

Антоніми: як бобер у салі; як вареник у маслі; пташиного молока не вистачає; як сир у маслі; як у Бога за пазухою.

Т.М.П

Голки не підточить

Значення: робити щось дуже якісно.

Синоніми: комар носа не підточить.

Антоніми: стук-грюк аби з рук; на галай-балай; через пень-колоду.

Т.М.П

Голки ставати

Значення: проявляти непокірність.

Синоніми: ставати цапки; ставати на диби; як на пню стати.

Антоніми: тихіший від води, нижчий від трави; і води не замутиль; хоч у вухо бгай; хоч свічки ліпи; як шовковий.

Т.М.П

Дати волю язикові

Значення: не промовчати.

Синоніми: розпускати губу; розпускати язика.

Антоніми: прикусити язика; замкнути рота; стулити пельку.

Т.М.П

Дати маху

Значення: зробити щось невлад, помилитися.

Синоніми: попасти пальцем у небо.

Антоніми: влучити в саме око; попасти в масть; потрапити в ціль.

Т.М.П

Як бобер у селі

Значення: жити в достатках.

Синоніми: як сир (вареник) у маслі; як у Бога за пазухою; купатися в золоті; пташиного молока не вистачає.

Антоніми: годувати злидні; перебиватися з копійки на копійку; жити на воді та біді; трубити в кулак; сухий хліб їсти.

Т.М.П

Зав'язати язика

Значення: примушувати когось замовкнути.

Синоніми: загородити пельку; замурувати уста; засупонити пашу; затуляти рота.

Антоніми: тягнути за язик.

Т.М.П

Мороз пробіг

Значення: заціпеніти від страху.

Синоніми: мороз іде поза шкірою; морозець пробіг по спині.

Антоніми: як полум'ям огорнуло; як кип'ятком обдало; як окропом ошпарило.

Т.М.П

Заморити черв'ячка

Значення: з'їсти геть трішки.

Синоніми: заморити гробачка; задушити в пузі комара.

Антоніми: напхати пельку; укласти в копи; наїстися від пуза; набити черево.

Т.М.П

Записати на лобі

Значення: добре запам'ятати.

Синоніми: зарубати на носі; намотати на вус.

Антоніми: викинути з голови.

Т.М.П

Затаїти зло

Значення: бути кимось невдоволеним.

Синоніми: мати зуба; надути губи.

Антоніми: душі не чути.

Т.М.П

За царя Гороха, як було людей троха

Значення: давно.

Синоніми: за царя Панька, як була земля тонка; за царя Хмеля, як була людей жменя.

Антоніми: без року три дні; без тижня день.

Т.М.П

Землі не чує під собою

Значення: веселий, задоволений.

Синоніми: аж танцює; на сьомому небі; наче на світ народився.

Антоніми: як чорна хмара; як водою облитий; як у воді намочений; сам не свій.

Т.М.П

З усіх ніг

Значення: швидко

Синоніми: аж у вухах вітер свистить; летіти ковбасою; конем не доженеш; на всіх парах; одна нога тут, друга там; як на пожежу; як обпечений; як пробка; як стріла; семимильними кроками; одним махом.

Антоніми: крок за кроком; наче три дні не їв; нога за ногою; як слимак; як черепаха.

Т.М.П

І пальцем не ворухнути

Значення: не докладати ніяких зусиль для досягнення мети.

Синоніми: палець об палець не ударити; махнути рукою.

Антоніми: видирати зубами; витратити порох.

Т.М.П

І за вухом не свербить

Значення: поводитися дуже спокійно, не реагувати ні на що.

Синоніми: і у вус не дути; ні кує ні меле.

Антоніми: як на голках; як на жаринах; як на гарячому вугіллі.

Т.М.П

Кадити фіміам

Значення: вихвалити когось.

Синоніми: співати дифірамби; співати хвалу; підносити до небес; співати алілуя.

Антоніми: вичитувати мораль; протирати з пісочком; наламувати хвоста; читати проповідь; милити шию; давати прочухана; давати нагінку; змішати з болотом.

Т.М.П

Лізти в ярмо

Значення: потрапляти в залежність від когось.

Синоніми: лізти в зашморг; підставляти шию в ярмо.

Антоніми: рвати кайдани; висувати шию з ярма.

Т.М.П

Не з запячого пуху

Значення: сміливий

Синоніми: не з похливого десятка; сам чорт не брат.

Антоніми: не з хороброго десятка.

Т.М.П

Неначе стовп

Значення: зовсім непорушний.

Синоніми: немов з мармуру; неначе скеля; виструганий мов з каменю; як у землю вкопаний.

Антоніми: як на шилі.

Т.М.П

Держати в тісній жмені

Значення: утримувати когось у залежності, позбавляти волі, свободи дій.

Синоніми: тримати в лабетах; тримати в кліщах; тримати в кулаці; тримати в пазурах.

Антоніми: попускати віжки.

Т.М.П

Скакати цапа

Значення: проявляти непокірність.

Синоніми: ставати на диби; ставати цапки.

Антоніми: похиле дерево; свічки можна сукати; хоч свічки ліпи; хоч у вухо бгай; хоч мотузки крути; тихіший від води, нижчий від трави; як шовковий.

Т.М.П

Як свиня на коня

Значення: зовсім неподібний, несхожий.

Синоніми: як батіг на мотовило; як макогін на ночви.

Антоніми: як викапаний; як з ока випав; волос у волос; крапля в краплю.

Т.М.П

Гаряча голова

Значення: про запальну людину.

Синоніми: ні корма, ні вітрила; слабкий на утори.

Антоніми: боже теля; такий, хоч до рани прикладай; хоч мотузки крути; хоч у вухо бгай (клади).

Т.М.П

Мати олію в голові

Значення: здібна, розумна, кмітлива людина.

Синоніми: голова варить; голова на плечах; макітра розуму; не в тім'я битий; мати кебету; є лій у голові.

Антоніми: на розум небагатий; дурному брат; дурний піп хрестив; не має і краплини олії в голові, курячий розум; капустяний качан на в'язах; голова набита вітром.

Т.М.П

Виратися в силу

Значення: бути самостійним, матеріально незалежним.

Синоніми: стати на ноги.

Антоніми: сидіти на шиї.

Т.М.П

Стати на рушничок

Значення: одружитися.

Синоніми: повести до вінця.

Антоніми: розбігтися в різні сторони.

Т.М.П

Вийти з колії

Значення: вийти за межі звичайного.

Синоніми: виходити з берегів.

Антоніми: входити в береги; входити в русло.

Т.М.П

Мотузана душа

Значення: про неспіливу людину.

Синоніми: кишка коротка, слабка гайка.

Антоніми: душа не з лопуцька.

Т.М.П

Бити чолом

Значення: кланятись комусь, звертатися з проханням; дякувати.

Синоніми: кланятися в ноги, падати на коліна, складати уклін, віддавати поклін.

Т.М.П

Коли рак на горі свисне

Значення: ніколи.

Синоніми: після дощику в четвер; до турецької Паски; як виросте гарбуз на вербі; як виросте трава на помості.

Т.М.П

Дати прикрити

Значення: у грубій формі відчитати, насварити кого-небудь.

Синоніми: дати пару; узяти в роботу (в оборот); обробити під горіх; зняти стружку.

Т.М.П

Види́ти ду́шу

Значення: убити, умертвити.

Синоніми: відправити на той світ; покласти на місці; відправити чортам на сніданок; відправити до праотців; випустити кишки.

Антоніми: видерти з могили.

Т.М.П

Попастися в збуди́

Значення: потрапити в безвихідну ситуацію.

Синоніми: попасти в капкан; попасти в тенета; попасти в павутину.

Антоніми: вискочити на суше; вийти сухим із води.

Т.М.П

Не показува́ти очей

Значення: не з'являтися.

Синоніми: не сунути носа; наче ногу вломити; і в хату не плюне.

Антоніми: витикати носа.

Т.М.П

Метикова́на голова

Значення: про кмітливу людину.

Синоніми: світла голова, твереза голова.

Антоніми: дубова голова, капуста́на голова, голова з вухами.

На всіх парах

Значення: дуже швидко.

Синоніми: аж у вухах свистить; летіти ковбасою; конем не доженеш; одна нога тут, друга там; одним махом; семимильними кроками; з усіх ніг.

Антоніми: як черепаха.

Т.М.П

Хоч головою об стіну бийся

Значення: скрутне, безвихідне становище, відчай, досада.

Синоніми: хоч бийся головою в камінні мури; хоч вовком вий; хоч плач; хоч криком кричи; хоч з мосту та у воду; хоч кричи пробі; хоч з шапки вбийся.

Т.М.П

Як торішні бублики

Значення: непотрібний.

Синоніми: як зайцеві бубон; як лисому гребінь; як чорту лапоть; як п'яте колесо до воза; як собаці п'ята нога; як діра в мості.

Т.М.П

Т

- Хоч одним оком.
- Один як перст.

Т.М.П

2

- У дві пригорщі не захопиш.
- Як дві краплі води.
- Як двічі взяти по два.
- За двома зайцями ганятися.
- Між двох вогнів.
- Убивати двох зайців.
- Сидіти між двох стільців.
- Палиця з двома кінцями.
- Два чоботи – пара.

Т.М.П

3

- Три дні без року.
- Від горшка три вершки.
- Зігнувшись у три погібелі.
- У три поти.
- У три скоки.
- Гнути в три дуги.
- Дати в три шиї.
- Іти під три чорти.
- Як три дні не їв.
- Як три краплі води.
- Без третьої краплі в голові.
- До третіх півнів.

4

- У чотири ока.
- Кований на всі чотири ноги.
- На всі чотири сторони.
- На чотири боки.
- Як двічі по два чотири.

Т.М.П

5

- П'яте колесо до воза.
- П'яте через десяте.
- З п'ятих рук.

Т.М.П

9

- Ні шість ні п'ять .

Т.М.П

7

- Виганяти сім потів.
- Здирати сім шкур.
- По сім неділь на тиждень справляти.
- Сім мішків гречаної вовни.
- Як двічі по два чотири.
- Сім п'ятниць на тиждень.
- Сім футів під кілем
- Спустити сім шкур.
- Сім баб пошептало.
- Як сім галок.

Т.М.П

Яка муха вкусила

Значення: про того, хто в поганому настрої, гнівається; незрозуміла поведінка.

Синоніми: наче гедзь укусив.

Антоніми: наче бабка пошептала.

Т.М.П

Яка муха вкусила

Значення: про того, хто в поганому настрої, гнівається; незрозуміла поведінка.

Синоніми: наче гедзь укусив.

Антоніми: наче бабка пошептала.

Т.М.П

+